[illegible] తిరుగుతున్నై. భార్యాభర్తలు ఇద్దరూ [illegible] చేశారు. ప్రతి మనిషి [illegible]

సూర్యనారాయణ [illegible] మీనాక్షి సుఖం చెప్పేందుకు వీలులేదు. [illegible] నిద్రాహారాలు లేవు. సూర్యనారాయణ [illegible] బయటికి వచ్చాడు. [illegible] మీనాక్షికి [illegible] కళ్లు ఎక్కువ [illegible]. సూర్యనారాయణ ఉద్యోగానికి [illegible] ఇచ్చాడు. 'మళ్లీ బంధువుల మొగం పెట్టువద్దెళ్లను' అని ఏడిచాడు. కుర్రవానికి నగలన్నీ ఇన్ష్యూర్ చేసి వేంకటేశ్వరరావుకి పంపించాడు సూర్యనారాయణ. వేంకటేశ్వరరావు తిరగగొట్టాడు. అవి అట్లాగే మురుపు అల్లే పెట్టెలో [illegible]

[illegible] సూర్యనారాయణకి విరోధం వచ్చిందని [illegible] పేరుచెబితే [illegible] అయిపోయినాడు. [illegible] మామిడికాయలు అమ్ముతారు. [illegible] జలుబుతోటే [illegible]. పదిరోజుల్లో పిల్లాడికేం. [illegible] మీనాక్షి [illegible] పిల్లాణ్ణి పిలిపించి [illegible] సూర్యనారాయణ. మీనాక్షి [illegible] ఆదివారంనాడు రాత్రి [illegible] జ్వరం ఎక్కువ [illegible] నాన్నా! ఏదీ! [illegible] అని [illegible] వేంకట [illegible] భార్యాభర్తలు ఇద్దరూ తెల్లవారులు [illegible] వున్నారు.

మరునాడు [illegible] సోమవారం. కుర్రవాడు [illegible] లేడు. సూర్యనారాయణ వెంకటేశ్వర

[illegible] పోయిన్నై. [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] ఆలోచించి [illegible] పెట్టెలో అన్నీ పెడుతున్నారు. [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] ఫుర్స్తగం. భార్యతో వచ్చాడు. [illegible] వున్నారు. [illegible] సాయంత్రం [illegible] సూర్యనారాయణ బజారులో [illegible] సూర్యనారాయణ మొగం [illegible] శ్వరరావు పలకరించి [illegible] 'మరి [illegible] వచ్చిందా' అని అడిగాడు. వేంకటేశ్వరరావు సూర్యనారాయణ భార్యతో చెప్పాడు. 'పూర్లో మళ్లీ [illegible] ఆ పేటలో వున్నారట. మీనాక్షి [illegible] వచ్చాట్ట' అని.

అనసూయ మీనాక్షిని చూద్దామని [illegible] కనుక్కుని [illegible] చూట్టానికి వెళ్లింది. ఇద్దరూ కొంచెం [illegible] వున్నారు. బాగానే మాట్లాడారు.

మాటల సందర్భంలో మీనాక్షికి [illegible] తెలిసింది.

అనసూయ వెళ్లిపోయేటప్పుడు 'మా [illegible] ఎవర్లో అరవవాళ్లున్నారు. [illegible] అనాచారంగా వుంది. [illegible] అని చెప్పింది.

మీనాక్షిని పుట్టింటివారు తీసుకువెళ్లారు. [illegible] వేంకటేశ్వరరావు కూతురుకి పుట్టినరోజు [illegible] సూర్యనారాయణని భోజనానికి పిలిచాడు.

[illegible] కొంటున్నారు; మనమల్లే [illegible] పాతవారు, [illegible] మనకాలల్లే [illegible] వినేవాళ్ళు [illegible] తెలుసా? [illegible] కొంతకొంత [illegible] పాతవారికి [illegible] ప్యాసయ్యారు, [illegible] అవ్వట్లో లేదన్నట్లు. [illegible] ఆలోచించవలసిన విషయమే. [illegible], 'పాతకొత్త [illegible]'; [illegible] గనక, ఆ సంగతి వాళ్ళే [illegible], 'పాతయనుడివా, కొత్త [illegible]'

[illegible] జనాలంతా త్రాహి త్రాహి అవుతోంది [illegible] తేడా చాలా ఉంది [illegible] ఉంది.

[illegible] Detailed విద్యలు; కొత్త Nondetailed విద్యలు. Tail మాత్రం [illegible]. పాతవారు ప్యాసైనప్పుడు విద్య [illegible] కొత్తగా ఊరుకునేది. [illegible] సంవత్సరం కాకినాడలో ఒకాయన ప్యాసవగా అయన్ని [illegible] అంటూ హెచ్చరించడమే కాదు, [illegible] ఊరేగించారట. ఈకాలంలో [illegible] ఊరేగించేవాళ్లులేక, ఉద్యోగాల [illegible] తమరే ఊరేగుతున్నారు. వెనకటి [illegible] సంసారగోష్ఠి ఉండేది. ఇప్పుడు, [illegible] మామగారు హెచ్చుతగ్గుగా [illegible] [illegible] వదిలిపెట్టేస్తారు; పెళ్ళానికి చదువు [illegible] ప్యాసవడం [illegible]

[illegible] కొత్తవిద్యలు [illegible] తమకల్లి దండ్రులకి [illegible] అనుకొనేవారట. [illegible] వాళ్లు [illegible] కొత్తవిద్య [illegible] వారికి [illegible] పడిపిస్తారు. [illegible] విద్యలు; [illegible] సమూలంగా [illegible] కొత్తవిద్యలు, [illegible] ఒక్కొక్క [illegible] నాలుగేసి [illegible] మాత్రం అట్టే పెడుతున్నారు. [illegible] ఒకవేళ అట్టినారు. [illegible] Exemption [illegible] కొత్తవిద్యలలో [illegible] పెద్దలతో [illegible] నిజాలకే, [illegible] సమస్యాలు పెడుతున్నారో, తమర్ని 'ఏమండీ' అని [illegible] అంటున్నారో [illegible]. కొత్త వాళ్లకి [illegible] ఎక్కువ. పాతవిద్యలు

విస్తారంగా [illegible] చర్చిస్తారుట. హిస్టరీ, [illegible], [illegible] దేశాలూ [illegible] వాళ్ళ [illegible] [illegible] తెలిసిపోతుంది; [illegible] ఉంటున్నా:

[illegible] [illegible] [illegible] వాళ్ళ
[illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

(ఏ-అంటే ఒకటి, న్యో - అంటే రెండూ చొప్పున తొమ్మిది దాకా చూసుకుని, సూ-అంటే సున్నా అనుకుని, అన్నింటికీముందు ఒకటి చేరుస్తాంటే ఈ ప్రభవాదులు [illegible] సంవత్సరాలు వస్తాయి.)

అవునా, తెలుగు సంస్కృతాల్లో విశేష ప్రజ్ఞ ఉండకుండాల్సి వాళ్ళ అల్లా ఎక్కువ చేసుకునే వారి ధారణ. కొత్త బిద్యోలకి సంస్కృత ప్రాకృతాలు Greek and Latin; తెలుగులో గుణింతాలే చాలామందికి రావు. ఊఁ, పాపం, పైవారు వద్దమ్మా పోక్ పొమ్మన్నారు. ఇక, సంస్కృతం మాట్లాడ్డం అనేది బూతులకి గౌరవనీయ ప్రయోగంగా అంటూంటారు; 'సంస్కృతంవద్దు, తిన్నగా మాట్లాడు' అని. ఇంటి దగ్గఱకూడా ఇంగ్లీషు. కాదు, అన్నట్టు, ఇంటి దగ్గరే ఇంగ్లీషు. అన్నం ఒడ్డిస్తూంటేకూడా కొందరు Enough, That will do, That will do అంటూంటారు. ఏమన్నా అంటే, తమరికి ఇంగ్లీషులోంకి మళ్ళీ తెలుగులో వెళ్ళిదంటారు, [illegible] కలంకూడాను. కాని, దీనికి

తగ్గట్టు ఒకొక్క కొత్తబిద్యో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వాళ్ళ [illegible]. [illegible] ఏం వచ్చిన [illegible]. [illegible] [illegible]; అం[illegible] [illegible] కొందరు.

[illegible], పాతవారు సంపాదన[illegible] [illegible] ఖచ్చపెట్టడా[illegible] [illegible] సిద్ధంగా ఉండేఘనులు[illegible] ఒక అంతా [illegible]ప్రమాణమే. చద[illegible], [illegible]. చాలా [illegible] black-board మీద చూసేవారు[illegible] అంతాఅనుమానమే, అంతా ప్రత్య[illegible] [illegible]ద్యోలు, తమను మూర్ఖుల్ననీ, [illegible] గొప్పవారనీ నమ్మకంతో చదివిన[illegible] [illegible]ద్యోలు తమంతవారు లేరనీ, [illegible] మూర్ఖుడనీ చూసుకుపోయి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చదివినవాళ్ళు. ఎక్కడికైనా వెళ్[illegible] [illegible]ద్యోలకి seats reserved; కొత్తబిద్[illegible] కొత్తబిద్యోలు స్వనాశితులు self[illegible] పాతవారు పరతంత్రులు. పాత బిద్యో[illegible] rate; కొత్తబిద్యో Extremist, Independent. పాతబిద్యోది మెరకప[illegible] [illegible], వ్యాఖ్యానం. అతడు Jack of all [illegible] కొత్తబిద్యోది లంకపంట. (అనగా[illegible] ఒకటేపట్టుగుని చదివెయ్యడం.) పాతబి[illegible] చాలా మట్టుకు కలిసివెళ్ళి చిట్టచివర[illegible] పోయేవారు. కొత్తవారు మొదటే చీలి[illegible] బయలుదేరుతున్నారు. పాతబిద్యోలు, తద్ది[illegible]

[illegible]మనకే [illegible]వారట. కొత్త[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. మరి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] (లేకపోతే large scale మీద [illegible]cation లో [illegible].) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].కొత్త [illegible]దయం [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] అంటారు. పాత బిద్యోలకి [illegible]సంగా ఉండేది. కొత్తబిద్యోలకి [illegible] శాస్త్రాన్ని [illegible] వస్తోంది. [illegible]omposition లాంటి కలమాయిలు [illegible]cience బిద్యో సమర్థుడు. ప్రతి [illegible]nted. పారమార్థిక చింతలో పరి[illegible] philosophy బిద్యోవట్టినోబయ్య. [illegible]కేదు. (ఒకాయన చెప్పినట్టు [illegible]ted). అందుకనే, "నేను ఇంతాచేసి [illegible]ilosophy graduate లా ఉన్నా"డే అనేమాట వినిపోయింది. పాత[illegible] fountain pen లు ఎరగరట. [illegible] అవి ఎరుగుదురు, 'దస్తూకి స్వహ[illegible] ఎరుగుదురు. పాతవారు చెప్పలాట[illegible] [illegible]మ్మకాని, కావలిస్తే ఓకబాబా తీసే[illegible]. కొత్తబిద్యోలు, చిలిపిజట్టీలూ వేకిలి[illegible] అవుతారుకాని చేయి చేసుగోరు. [illegible]ద్యోలు వినయవిధేయతలతో చదువు[illegible] [illegible]పై పదపడి అధికారులైనవాళ్ళు. కొత్త[illegible]లు, పామరత్వంగల పండితులమీదఅధి[illegible] ముందే చలాయిస్తూ చదవి స్యానయిం[illegible] పాత తమరుఎక్కడా చలాయించుకాకపోడం [illegible]భవించి అప్పుడు వినయవిధేయతలు తెచ్చి

పెట్టుగుంటున్నారు. కొత్తవారు [illegible] పై [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]. కొత్తవారి, [illegible] [illegible] [illegible] Taste [illegible] [illegible] fashion. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. కొత్తవాళ్ళ [illegible] [illegible] చూస్తున్నారు. ముందువాళ్ళ మూడు కోర తారేమో అనుమానం. వెనకటి వాళ్ళకి పరిక్ష ప్రశ్నలు చెప్పేసే వారట, వంతుల్లో. ఈ బిద్యోలు కష్టెట్టి కొనుక్కోవాలి వస్తోంది. కాబట్టి, వెనక, ప్రశ్నలు కొందరికే ముట్టేవి. ఇప్పుడు అందరికీ ముట్టచ్చు. వెనకటి బిద్యోలు రాత్రి చదవకుండా తెల్లవారు ఝామున చదివి ప్యాసయారు. కొత్తవారు రాత్రిల్లా చదివి [illegible]. వెనుకటివాళ్ళది చల్లని చదువు, తరవాణ్ణి brand. కొత్తబిద్యోలది ఘాటుచదువు, Lipton brand,, కారాకిల్లీ brand, లేకపోతే Scissors brand. పాత బిద్యోలకి Retentivity ఎక్కువ, కొత్తవాళ్ళకి Coercive power ఎక్కువ. పాతబిద్యోలు మూలం చదవి [illegible] Criticism చేసే వారట. కొత్తబిద్యోలుమూలం తెలియకుండా Criticism వ్రాసే నేర్పు మొదట్నించీ సంపాదిస్తున్నారు. అందుకని వీరిలోకొందరు— కొందరేమిటి మళ్ళా వెర్రిమాట - అందరూ కూడా ఒరిజినలే. కాదు aboriginal. పాతబిద్యోలు ఖాళీగా ఉండడం ఎరగరు. కొత్త బిద్యోలకి అంతా Leisure ఏ. Educated వాళ్ళల్లో Unemployment గురించి ఆలోచించవలసిన బాధ్యత పాతబిద్యోలది, వారు కొంచెం గట్టిన ఉన్నారుగనుక.

ఇల్లాంటి చిహ్నాలు పత్రికల్లో ఉన్నా అంతా ఒక్కచోటే లేదా [illegible] కలుసుకోవాలికే, [illegible] [illegible] నికే, పర్యాయ [illegible] [illegible] తప్ప [illegible] [illegible] తెలియకే తెలియదు. [illegible] [illegible] ఒక్క ప్రయోజనమైనా [illegible] [illegible] (ఆతరవాత ఇది చేశాను.)

పాతిక [illegible] కొత్త [illegible] [illegible] [illegible] నాలి. కొత్తవాళ్ళు, అర్థ [illegible] మనం, తెలుగుభాషాభి [illegible] [illegible] దుమ్ము దులిపి, [illegible] [illegible] కొత్త, [illegible] కలిసి తగుణం నచ్చిందేమో [illegible] ప్యారం.

సంపూర్ణము

శకుంతల

(హరిప్రియ స్మాశ్వరులు)

ఎఱుంగవె కణ్వునాశ్రమము హెచ్చగువానిమరి [illegible] పెంపు నీ
వెఱుంగవె నాదునెచ్చెలుల నింపొనగూర్చెడి లేడిపిల్లలన్
మఱచితివా గులాబులును, మల్లెలు, జాజులు గల్గు తోటలున్.
మఱచితివా నను గనిన మాటను నైతము రాజపుంగవా!

* * * * *

సంపెంగచెట్లకున్నడుమ జల్లనిగాడ్పులు వీచువేళ [illegible]
లింపుచు గోరువంకల చలింపనినాదమునందునందు పై
రింపగ తెల్లిమార్పు నిగురింపగ జేయు నృపాలు డిట్లనన్
జెంపలు వైచికో వలదె చేష్టలుడక్కె సతీప్రపంచముల్.

* * * * *

కలదు పవిత్రగర్భ నిను గన్న సతీమణి; యామెనాడు గా
గలదు సుతుండు నీని; కని గౌరవసత్కృతి నీకు జెప్ప; నా
వలను మదీయవాక్యములు బాగుగనుండునో లేదొ నీదు నీ
నుఱు; క నియోచనల్గలుగ నోమనుగా భవదీయహృద్గతిన్.

నిజమును జాటిచెప్పియు ననీపతి నీవని పౌరులెల్లరున్
రుజువులు నీకు జూపుతతి రోషముతో భవదీయసత్సభన్
రుజువును జేయనౌనె యొక రోజున నీవు ననుంగ్రహించి యా
రుజువును జూపుమంచని యెఱుంగనియట్లు వచించు న్యాయమున్.

* * * * *

[illegible]ను త్వదీయరాజ్యసుఖముల్ కోర న్మహేంద్రత్వము
[illegible] వైభవ [illegible] [illegible] నీకు న్నాకు [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] గ్రహించి భర్తవను [illegible] [illegible] [illegible].

* * * * *

[illegible]నందు నల్లికను [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]ముందు [illegible] [illegible] మజ్జనరుంజు [illegible]
[illegible]ప్రేమ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] భూపతీ!

[illegible] యుంకరమ్ము రాజునకు నిక్కముకన్యమున్ [illegible]
[illegible]ధుంగని సత్యముందెలిపెనో మందహాసం [illegible] [illegible]
[illegible]త్యంబున [illegible] జ్ఞాపకము నేయంజూతువా యన్వనిన్
[illegible] నరించి పెండ్లియయి [illegible] నా [illegible] [illegible]!

* * * * *

[illegible]డిన రాజేంద్రు కలుసుకొనగ, బాసలను విడబుచ్చిన ప్రభుగుణమున
[illegible]మరీతి గట్టించి తీరవలెనో, న్యాయ మెప్పుడు స్థాపించు హాయిగలదో?
[illegible]హృదయంబు కరగదు [illegible], స్వాభిమానమున జ్ఞాపకశక్తి విడె
[illegible]గు నాకు దక్కింక సహన లేదు, తల్లి మేనక రావమ్మ యల్లునిగన.

* * * * *

[illegible] నన్నుగాంచి నిర్ణయించువాడు, ఉన్నవాడు దేవుడున్నవాడు.
[illegible]డైన నీవు నన్ను నొప్పించి నేడున్న మాట మార్పనున్నవాడు.

(శకుంతల)

[illegible]తికియున్నాడు పుడమిపై భరతుండు కాడు, నేను సూనుండు భయమింక లేదులెమ్ము!
[illegible]వియుగకంత్తి భువిబాల్య నాని పేరు, రాజమాతవు దగదు ధైర్యంబు నీకు

(భరతుడు)

[illegible]పుత్రీగవాతె మేనక యనుమెచ్చె, పుత్రి [illegible] పుత్రి బుజ్జగించె
[illegible]కనమ్మువంక నరిగి రా మున్వరు, [illegible], రాజు [illegible].

(హోతుడు)

సంపూర్ణము

మలమల మమ్ము మాన్పఁగలమార్గము నాత్మఁదలంచి, కానుకల్
గలగలలాడ్చుఁడీ యనెడు కన్య—కన్యకలుం బిలచ్చుచుఁ.

సీ. అన్నలు [illegible] నాయార్యనర్మము విననాడిన
వెండ్లికన్యకులు [illegible] విశేషముల, [illegible] డున్నవాడ
అలుక [illegible] యనెను [illegible] లేని. [illegible] నిలికినావు
పొట్టకూటికై [illegible] బోనాని [illegible], [illegible] మది నించినావు
ఆడుబిడ్డలు పాపమున యింటిలోన, నూతనో గోతనో పడనూకి పుడమి
సౌఖ్యమున్ నెల్లనాళ్లును జలపికొనుట, భావ్యమను నొక్క—పట్టి మేర్పఁ

మ. కనమో [illegible] గోరుకొమ్ములు రొక్క—[illegible] చెప్పుటల్! దర్పహం
బనమున్ [illegible], బిట్టము బడసి సమ్మోహించు, టారీతి నీ
వనితా[illegible]విహీన[illegible] కడఁ వచ్చెఁ సుతా స్త్రీత్వికై
యనృతంబుఁ వచియింప నేల, యిది కన్యాదానము చక్కఁగా!

గీ. వెలవెలంబుల తమతమ బ్రతిరోసి, యర్థ్రానకు నొక్క—డునిఁ బెండ్లి యాడు
నార్యశర్మల్యులను విననాడు నిట్టి, వెలముగల రాదుసులకిది వెలసినారె?

చ. ఎకరమునకే [illegible], గణించిన [illegible] సున్న, పై
దకుఁడని నాపురేకలను దేవ్రఁ డెఱుంగును, మాటిమాటికిం
జకచక నాంగ్లవాక్యములఁ బాలెడు, నేరిన [illegible] వచ్చునో?
సకలము [illegible] నోసంగితిఁ గన్నియ కన్నముస్న, యీ
స్వకులవధూటి నెవరిని సాకెదవో? తలపోయు మాత్మలోఁ.

సీ. క్రాపింగుజుట్టుకై కామినీయాయిలు, సీసాలఁ గొన్నింటిఁ దీసినావు
ఆంగ్లదేశమునుండి యనతరించినరీతి, హాటు సూటునుఁ గోటు నబదినావు
ఆడువారు[illegible] మోల నాంగ్లేయభాషావి[illegible], జాటించఁ గూసినావు
అప్పుగోబనుఁ బంచు సనుకోనఁ గాఢిహో, టలునఁ గుత్తుకబంటి గుడిచినావు
ఆర్యశర్మయు [illegible] నరిచి [illegible], 'మ్యారి ఫెలో' యను నొకచల్ల [illegible]
ఎద్దియో [illegible] మాయింట విడక, యాలి పోషించుకొనుశక్తి నరయుము [illegible]

క. మనుజుఁడ ననుచుం బెండ్లా,డినవాఁడ నటంచు దనయులే కాక సుతా
జన ముద్ధరిల్లనంచని, మనమునఁ దలపోసి యుడుగుమా! ఇష్టములఁ.

నీయుణం తీర్చుకున్నా

విశ్వనాథ సత్యనారాయణగారు

౧

[illegible] నారాయణ భోజనము ముగించి కూర్చు[illegible]
[illegible]. [illegible] చేతిలో పుస్తకం
[illegible] దగ్గర వుండమంది. సూర్యనా
[illegible] చెయ్యబోతూ 'కృష్ణమూర్తినేడేశ'
[illegible] మూర్తి [illegible]
[illegible] సూర్యనారాయణ [illegible]
[illegible]వుగానిరా!' అన్నా
[illegible].

[illegible]గానురా!

[illegible] పెట్టి
[illegible] కోరగా నన్నాడు.

[illegible]యణా! రా! (భార్యతో)
[illegible].

[illegible] మూర్తిని ఎత్తుకువచ్చి సూర్యే
[illegible] పెట్టి వెంటే [illegible]
[illegible].

[illegible] — [illegible] కొట్టే

[illegible]తుంటా.

'నువ్వే తీతువు తినూ' అని [illegible]
[illegible] భోజనం చేసినంత సేపూ అన్నీ
[illegible] ముందు; అన్నీ అక్కడయిప్పుడు

[illegible] అయిపోయిం తరువాత సూర్యనారా
[illegible]ట్లో కూర్చుని— 'ఏమోయి! కృష్ణ
[illegible] — కీ! తాంబూలం వేసుకుంటావా' అన్నాడు.

[illegible] — 'కీ! వేసుకుంటాను!' అని దీర్ఘంతీశాడు.

సూర్యనారాయణ [illegible] నఖం [illegible]
పెట్టి తాంబూలం [illegible] అందిస్తూ 'నీ పేరే
మిటి?' అన్నాడు.

కృష్ణ—కీర్తనూతి.

సూర్య—[illegible] నేను?

కృష్ణ—[illegible]

సూర్య—[illegible]

కృష్ణ—[illegible]

సూర్య—'[illegible]' అని [illegible] కేతినా ఆ [illegible] పడతాను. [illegible]

ఇంతలో [illegible] వెంకటేశ్వరరావు వచ్చి [illegible] చూచి '[illegible] అన్నం తిన్నావురా' అన్నాడు.

కృష్ణ—[illegible]

వెంక—[illegible]!

కృష్ణ—ఏం [illegible] అన్నాడు [illegible] కుసుమం ఆర్తంగా [illegible]—

వెంక—అన్నం [illegible]! [illegible]

సూర్య—'[illegible]' అను.

కృష్ణ—'[illegible]' [illegible] ముద్దుగా [illegible] నవ్వాడు.

వెంకటేశ్వరరావూ సూర్యనారాయణా ఇద్దరూ [illegible] రులో ఒకచోటనే ఆద్దెకు వున్నారు. వెంకటేశ్వరరావు కలెక్టరాఫీసులో పనిచేస్తూ; సూర్యనారాయణ [illegible] స్కూలులో మాస్టరు.

సూర్యనారాయణకు పిల్లలు లేరు. వెంకటేశ్వరరావుకి [illegible] కొడుకు. ఇద్దరూ ఒక [illegible] యిళ్ళలోనే [illegible] సంసారం [illegible] వాళ్ళు.

సూర్యనారాయణ భార్య కాపరానికి వచ్చి [illegible] వేళ్ళవుతున్నది. పిల్లలు లేరు. అందుచేత ఆ భార్యాభర్తలిద్దరికీ కృష్ణమూర్తిమీద అతి అపేక్ష. కృష్ణమూర్తి పోషణ అంతా మీనాక్షే చేస్తుంది. కృష్ణమూర్తి [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] చూస్తాడు. కృష్ణమూర్తి పగలల్లా సూర్యనారాయణ గారి యింట్లోనే వుంటాడు.

కడుపున పుట్టిన బిడ్డ, బంగారుపుబొమ్మ; ముద్దుగారే [illegible] ముత్యాలగోపుడు; కృష్ణమూర్తి అంటే తల్లితండ్రులకు అమితప్రేమ. వెంకటేశ్వరరావుకన్న [illegible] వెంకటేశ్వరరావుకి [illegible] సూర్యనారాయణ [illegible] [illegible] అనసూయకన్న [illegible] గర్త. కనుపుకుంది. సూర్యనారాయణ బి. ఏ. యల్. టి. ; యం. ఏకి చదువుకున్నా వెంకటేశ్వరరావు స్కూల్ ఫైనల్ ప్యాసయినాడు. సూర్యనారాయణకి సంతానమే [illegible] కృష్ణమూర్తిని చూస్తే తన బిడ్డే అనిపించింది. [illegible], మీనాక్షీ, సూర్యనారాయణ [illegible] మాటలు చెప్పి [illegible] సంతోషపడతారు. అనసూయకి అదృష్టంగా [illegible] కోసం అనసూయకన్నా మీనాక్షి [illegible] తన్నుకొస్తుంది.

కృష్ణమూర్తికి మూడేళ్ళు వెళ్ళినై. [illegible] మాటలు నేర్చుకుంటూనే వున్నాడు.

సంవత్సరాది పండుగవస్తే సూర్యనారాయణ [illegible] కృష్ణమూర్తికి [illegible] పెట్టి మెడలోకి [illegible] గడియారపుగొలుసు చేయించాడు. మీనాక్షి [illegible] నూతనవస్త్రాలు తెచ్చి పత్రవాడికి కప్పింది. పండగనాడు [illegible] అలంకరించి కృష్ణమూర్తిని [illegible] [illegible] మెడగాన నల్లని [illegible] పునుగుతో. సూర్యనారాయణ ఎత్తుకుని [illegible] అంటూ పిల్లవాణ్ణి కళ్ళారా చూచినవాళ్ళు [illegible] ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి పిల్లవాడికి [illegible] పత్రవాడు రెండురోజులు లేవలేదు.

మీనాక్షీ సూర్యనారాయణలు అమిత [illegible] కృష్ణమూర్తి తల్లిదండ్రులను [illegible] నారాయణ కృష్ణమూర్తికి కొన్న వస్తువులు [illegible] దూపాయలకి పైనవుతై. వెంకటేశ్వరరావులు ఇద్దరు లేరు. కద్దన లేరు; [illegible] యితరవాళ్ళచేత యింతముద్దుగా చూడబడ [illegible] యిష్టంగానే వుంది.

వేసవికాలం వచ్చింది. పగలు [illegible] గా [illegible] నా సముద్రతీరం గనక సాయంకాల [illegible] పుట్టు పడుతుంది.

[illegible] [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] కృష్ణమూర్తి [illegible] [illegible]

[illegible] సాయంత్రం [illegible] [illegible] [illegible] అనసూయ [illegible]. మీనాక్షి [illegible] పిల్లవాణ్ణి [illegible] [illegible] నవ్వాడు.

అనసూయ [illegible] '[illegible]' అని [illegible] '[illegible] అక్కా! [illegible] [illegible]?'

మీనా—[illegible] కృష్ణమూర్తి [illegible] నాయనా! [illegible] [illegible]! [illegible]—

పత్ర—[illegible] [illegible].

సూర్యనారాయణకు వేసవికాలపు సెలవ లొచ్చాయి. [illegible] [illegible] అక్కడ సూర్యనారాయణకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వుంటుంది. వేసవి కాలం సెలవలు సామాన్యంగా అక్కడే [illegible] గడుపుతై. సెలవులు శుక్రవారం నాడు సాయంత్రం ఇస్తారు. శని, ఆది, వుండి సోమవారం పోదామనుకున్నారు. భార్యాభర్తలిద్దరూ పత్రవాణ్ణి [illegible] పెట్టలేక [illegible] యినారు. [illegible] [illegible] [illegible] రోజులు గడవదై. వెంకటేశ్వరరావుకి కలెక్టరాఫీసు వుద్యోగంగా. అది యమలోకం సర్వీసు. పోస్టాఫీసు, ఇదీ. అందుకని సెలవలు లేవు తమవూరు తీసుకువెళదామన్నా.

మీనాక్షి 'పత్రవాణ్ణి తీసుకువెళదా' మన్నది. భర్త, 'వాళ్ళు పంపిస్తారా' అన్నాడు. నాలుగు రోజులు [illegible] [illegible].

చిట్టచివరకు పత్రవాణ్ణి తీసుకువెళ్ళటం [illegible]. అనసూయా వెంకటేశ్వరరావులు మొట్టమొదట నాలుగైదు రోజులు [illegible] వాళ్ళు ఇష్టము ఏమీ అనలేక వూరుకున్నారు వూరుకోటం ఇష్టంవుండికాదు, ఏమీ అనలేక. అర్థాంగీకారం దానికి సమన్వయించారు మీనాక్షీ సూర్యనారాయణా.

పత్రవాణ్ణి 'మాతో వస్తావా నాయనా' అంటే 'వస్తా' నని, 'వుంటావా

"తండ్రీ" అంటే 'పుంతాను' అని, [illegible] యిట్లాగే [illegible].

[illegible]

'అక్కా [illegible] శుక్రవారం జాగ్రత్త' అని [illegible] వెంకటేశ్వర్రావు [illegible]

[illegible] ఉద్యోగస్తులంటే చాలా గౌరవం. [illegible] గౌరవం లేదుగాని సూర్యనారాయణకి [illegible] అది కొంతవర్కుకు ఫరవా లేదు.

శుక్రవారానికి మళ్లీ దెబ్బకొట్టింది. మరునాడు జ్వరం వచ్చింది. [illegible] శుక్రవారం 'అమ్మా' అన్నా [illegible] మళ్లీ పడిపోయినాడు. [illegible] కొబ్బరికాయల ఎసనీరు తాగటంవల్లా అయితే నాకు శుక్రవారానికి జలుబు [illegible]. పూజారి వెంకయ్యను పిలిచి చూపించారు. [illegible] ఏమీ లేదని ఒక మాత్ర యిచ్చి పోయినాడు. మానికొండనుంచి సాయంకాలం మామిడికాయలు అమ్ముకొస్తారు. [illegible] ముక్కలు పెట్టారు శుక్రవారానికి. జలుబుమీద దారుణం చేసింది. పదిరోజుల్లో పిల్లాడికేం బాగుండలేదు. మీనాక్షి తొందరపడ్డది. పిల్లాడిని తీసుకుపోదాం పదండి అంది. ఆ రోజున నవమి శనివారం. [illegible] స్థలాన్ని సరించి కొంచెం తగాదా వుంటే "రేపు వెళదాం" అన్నాడు సూర్యనారాయణ. [illegible] వీలులేక పోయింది. ఆదివారం నాడు రాత్రి పిల్లవాడికి జ్వరం ఎక్కువగా వచ్చింది. రాత్రి నిద్రలో లేచి 'అమ్మా! నాన్నా! ఏలీ! తీసుకుపో' అని యేడిచాడు. 'నాయనా, ప్రొద్దున్నే వెళదాం' అని ఓదార్చింది మీనాక్షి. భార్యా భర్తలు ఇద్దరూ తెల్లవారులు మేలుకునే వున్నారు.

మరునాడు ఏకాదశి సోమవారం, శుక్రవారం తీసుకు వెళ్లేస్థితిలో లేదు. సూర్యనారాయణ వెంకటేశ్వర్

[illegible]

[illegible] మీనాక్షికి స్పృహ తెలియదు. [illegible] నారాయణ [illegible] కూర్చుని [illegible] వెంకటేశ్వర్రావేమోనని [illegible] కేశ్వర్రావు రాలేదు.

'ఒక మూహూర్తం ఏంలాభం. సాయం[illegible] వస్తాడేమో. ప్రొద్దు పోతుంది. [illegible] పోయిన పిల్లాణ్ణి యింట్లో పెట్టుకు కూర్చు[illegible] సూర్యనారాయణ బంధువులు పిల్లవాణ్ణి [illegible] పారవేసి వచ్చారు. పిల్లవాణ్ణి తీసుకు [illegible] అక్కడినుంచి [illegible] బలవంతాన తీసుకు[illegible]

రోజులు [illegible] మీనాక్షీ సూర్యనారాయణ [illegible] చెయ్యలేదు ఆనాడు అతి తీక్ష్ణంగా [illegible] ఎండబాగా కొట్టింది. ప్రొద్దు కూకేటప్పటి[illegible] వెంకటేశ్వర్రావులు వచ్చారు.

ప్రొద్దుటినుంచీ సూర్యనారాయణ [illegible] కూర్చున్నవాడు కూర్చున్నట్టే వున్నాడు. [illegible] అప్రతిష్ఠ భయంచేత [illegible] ముఖం పడ్డది.

వెంకటేశ్వర్రావు కనబడ్డంతోటే సూర్య[illegible] ఆవురుమని యేడ్చి వెనక్కు విరుచుకు [illegible] ఇంట్లోంచి మీనాక్షి ఏడుస్తూవచ్చి అన[illegible] మీద పడ్డది.

[illegible] వెంకటేశ్వర్రావు [illegible] ఏమనుకు[illegible] నేను [illegible] అమ్మో! తండ్రీ! అని [illegible] అన్నాడు.

[illegible] నా బంగారుతండ్రిని నాకు తే.

[illegible] నాకు యియ్యి. ఆనచ్చిపోయిన శవాన్నే [illegible]యియ్యి. నేను తీసికెళ్లి పాతేసుకుంటా నాతండ్రి [illegible]య్యి! ఇయ్యి! అని యింకా అంటూండగా,

[illegible]

వెంకటేశ్వర్రావుకు మళ్లీ శోకప్రవాహం పొంగివచ్చింది. "ఇదుగో [illegible] సూర్యనారాయణా! నీవు చదువుకున్నవాడవు. [illegible] నా పిల్లాణ్ణిదాయక ఇచ్చెయ్యి, ఇచ్చెయ్యి! అయ్యో! వాడు రత్నాల మూట[illegible] మళ్లీ అటువంటిబిడ్డని చూడలేనయ్యా! అమ్మో! తండ్రీ! నీవు చచ్చిపోయినావంటే నమ్మలే[illegible] ఈయన అబద్ధం చెబుతున్నాడు. ఇదుగో నయ్యోయి! [illegible] తండ్రిని నాకు తే. [illegible] సమూలంగా లాగించేసే [illegible] అని [illegible] కొత్తబిన్యోలు, అదేదో [illegible] ముక్కు కింద [illegible] నాలుగేసి [illegible] పెడుతున్నారు. ఈ 'నాయనా [illegible] ఒకవేళ అట్టివాడు. అన్నది.

[illegible] Exemption ఇచ్చే [illegible] చేతికర్ర లేనివాడూ, [illegible] పెదవులతో [illegible] అరుదు. [illegible] ఎంతమంది నమస్కారాలు పెడుతున్నారో, తమన్ని 'ఏమండీ!' అని ఎంత మంది అంటున్నారో చెబుతూంటారు. కొత్త వాళ్లకి [illegible] ఎక్కువ. పాతబిర్యోలు

10/26

పశ్చాత్తాపము

(కల్పితము)

[illegible]ఘాచార్యులుగారు

౧

"అయ్యో! అయ్యో! [illegible]మయ్యెను. ఈ పట్టణములో నా [illegible] జరిగే [illegible] నన్ను [illegible] రక్షించె కాపాడేవారెవ్వరు! అమ్మా! [illegible] చేసుకొని [illegible] నీవు పోయి[illegible] నీ [illegible], ఈ అమ్మా, నీవే [illegible] నీవే యున్నట్టు [illegible]. నిన్ను [illegible] మాత్రం [illegible] బట్టే [illegible] నీయగవా[illegible]! [illegible], [illegible]గా! నీతలపంపు [illegible] [illegible] లేనివాడను; [illegible] [illegible] లేనివాడను; అర్థం [illegible] లేనివాడను; [illegible]; పిల్లను [illegible] పిల్లనిన్ను [illegible] అనుకొన్నవాడను, నాకు [illegible] సంవత్సరాలైనా [illegible] ఎంత [illegible], ఎన్ని [illegible], ఎంత [illegible], ఎన్ని [illegible] [illegible] పడి [illegible] వివాహం చేసుకొనవలెనని నమ్మించి, నా[illegible] [illegible]! నన్ను [illegible]! పోనీ! అయినదానికి అనుకొని [illegible] [illegible] [illegible]? ఆ [illegible] కుటుంబములో [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] చేసిన పాప [illegible] పోవునా? పండితే పండితేన! [illegible] కాదు! ఆ [illegible] నన్ను [illegible] [illegible] తప్పించేవనని నమ్మి[illegible] [illegible]

అర్థమైన [illegible] చేయించుకొని నమ్మ[illegible]" అని [illegible] ప్రశ్నించిన [illegible], చిన్న [illegible] చేతబట్టుకొని [illegible] [illegible] తెనాలినుంచి వచ్చిన [illegible] గంటల బండి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కృష్ణవేణి నిలుచుండెను [illegible] బండి [illegible] కృష్ణ[illegible] [illegible] అనసూయమ్మ యను సాధ్వి [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] [illegible], "ఏమ్మా [illegible] [illegible]?" అని కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పలేదు; [illegible] [illegible] [illegible] కార్చుచుండెను.

ఆ యమ్మ [illegible] చిన్నవాని చేతను తనచేత బట్టుకొని ఆమెను మెల్లగ [illegible] [illegible] పోయి [illegible] బండి యెక్కించి [illegible] [illegible] యింటికి తీసుకొనిపోయి, స్నానం చేయించి వంట యింట్లో [illegible] [illegible]. పాపం! కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] యేడ్చెను. అనసూయ[illegible] [illegible] ఆమెచేత [illegible] తినిపించి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వెళ్లెను.

కృష్ణవేణికి ప్రయాణ బడలికచేతను, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పక్కమీద [illegible] గాఢమైన నిద్ర

[illegible] గంటలు [illegible] [illegible] [illegible] అన్నం [illegible] నిద్ర[illegible] [illegible] [illegible] అనసూయమ్మ [illegible], [illegible] [illegible]! అన్నం తిను [illegible]!' [illegible] అన్నం పెట్టెను. [illegible] [illegible] నిద్రపోవుటను [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నిద్రపోవుచుండెను. ఆ బాలుని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], 'నాపక్క [illegible] [illegible]' అ[illegible]

[illegible]! అన్ని [illegible] అక్కర్లేదు; [illegible] [illegible]. నీవు నా మంచం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శ్రీకృష్ణ [illegible] [illegible] 'ఇంకా అబ్బాయి నిద్రపోలేదా! [illegible]!' అని తన [illegible] ఎదురు [illegible] నిలుచున్న వంట బ్రాహ్మణుని [illegible] [illegible].

[illegible] నుంచి అమ్మగారు వచ్చింది. ఆమె [illegible] [illegible] పిల్లను వెంటబెట్టుకొనివచ్చి అన్న[illegible] మన అబ్బాయి మంచంమీద పడుకొన్న[illegible] [illegible] ఏడుస్తున్నాడు" అని వంట బ్రాహ్మ[illegible] [illegible]. [illegible]సుందరరావు గదిలోనికి పోయి [illegible] ఆమె పిల్లవాని చేతిలో పటిక[illegible] [illegible] తన పెనిమిటితో ఏదో రహస్య[illegible] చెప్పెను.

[illegible]సుందరరావు సంపన్న గృహస్థు; [illegible] కలవారు. పిల్లలు [illegible] [illegible] [illegible] కోసము చూస్తుంటారో ఆ విధముగనే [illegible]—[illegible]అనేల?— లోకసేవకు అక్కా [illegible] అని [illegible]. అట్టి [illegible] [illegible] ఆయనకు పండుగ. [illegible] [illegible] [illegible] అనసూయమ్మ [illegible] అనపాయిని యయి యుండెను.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అంటరాని[illegible] [illegible] [illegible] యింటికి [illegible]!

౨

[illegible] [illegible] గంటలు [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] సుందరరావు [illegible] [illegible] [illegible] గదిలో [illegible] [illegible] [illegible]. అనసూయ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఇంటి[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] బండి [illegible]. అనసూయమ్మ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గదిలోకి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. అనసూ[illegible] నిద్రించుచున్న కృష్ణవేణికి అప్పుడే మెలకువ వచ్చి [illegible] తెరచి [illegible] చూచినది. [illegible] [illegible] గారిని, [illegible] [illegible] విశ్రాంతి [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] కృష్ణవేణిపై [illegible] వేసి, 'అమ్మా! [illegible]గారు వచ్చినారు. లేచి [illegible]' అన్నది. ఆమె లేచి [illegible]. [illegible] కృష్ణ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] తనతో [illegible] తీసుకొని [illegible] [illegible] [illegible]. "[illegible] అమ్మా! ఈ [illegible]" అన్నది అనసూయమ్మ.

కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] గదిలో [illegible]. ఆమె [illegible] [illegible] అనసూయ[illegible] [illegible] [illegible] ప్రశ్నించెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] ముఖము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అక్కడ నుంచు [illegible] [illegible] [illegible]

కృష్ణవేణి చెప్పు మానలేదు. రామారావుగారు వచ్చి బుజ్జగించినారు; కాని ప్రయోజనము లేకపోయినది. అనసూయమ్మ పిల్లలను ఇంటికి తీసుకొనిపోయి సోమసుందర్రావుగారిని తీసుకొని వచ్చినది. భార్యాభర్తలిద్దరును పురిటి మంచము వద్దకు వెళ్లి కృష్ణవేణిపై చేయివేసి "అమ్మా! ఎందుకు ఏడుస్తావు? పోయినవాని ముక్కు వంటి బిడ్డను చూడుము. ఓరాయిల్లెంగా వస్తున్నది" అన్నారు. "ముందు మాగతియేమి?" అని గద్గదస్వరముతో కృష్ణవేణి అన్నది. అమ్మా! నీకొచ్చిన భయమేమీ లేదు. మా పిల్లలలో నీవు పిల్లవు నీవు. నీ మూడునెలల నామకరణములు, నేటికి మాకు మనుమరాలిని ప్రసాదించిన యా భగవంతునకు కృతజ్ఞులము" అన్నారు భార్యాభర్తలు. కృష్ణవేణి ముఖము తామరపూవులవలె వికసించినది; చిరునవ్వు నవ్వినది; కొత్త తల్లిదండ్రులకు మ్రొక్కినది; 'సన్యాసిని' అన్నది. పదకొండోరోజున మాతాశిశువులను ఇంటికి తీసుకొనిపోయి తీర్థమాడించినారు. సోమసుందర్రావు శిశువునకు 'శకుంతల' అని నామకరణం చేసినాడు. పసిపాప శుక్లపక్షపు చంద్రునివలె పెరుగుచున్నది. పదేపదే మాతాశిశువులం జూచుచున్న పెద్దదొరసాని సంతోషమునకు మేరయేలేదు.

3

లోకులు కాకులవంటివారు. కుండలు మూయుటకు మూకుళ్లు ఉన్నవిగాని యీపలుగాకుల నోళ్లకు మూతలు లేవు. ఉన్నవికొన్ని, లేనివికొన్ని కల్పించి చిలవలు పలవలు పలకలకు చిలవలుపెట్టి నాలుక బుజాన వేసుకొని తిరుగుతారు. సోమసుందరంగారి వంటవాడు సువాలునుంచి దీపాలు ఆర్పేవాడు. కృష్ణవేణి సోమసుందరంగారి ఇంటికివచ్చినది మొదలు వాడికదే పని. 'ఈ అమ్మాయి ఎవరు?' అని అనసూయమ్మను పిల్లలను నచ్చినచ్చి అడిగేవాడు. కాని వారెవరూ జవాబు చెప్పలేదు. ఆన తిన్నవానివలె వానికి ఆరాటము హెచ్చినది. ఒకరోజున సోమసుందరంగారిని అడిగినాడు. 'నీకెందుకే పిలవని పేరంటము' అని మందలించినాడు ఆగ్రహస్థు. "యెవరితో గుడిసేటిదానిని తీసుకొని వచ్చి ఇంట్లో వుంచినాడు. అంతా మాలకూడయింది" అని చాటించుట కారంభించినాడు గంగాధరం. ఊరంతా తెలిసినది. సోమసుందరంగారి ఇంటికి ఎవరూ పోకూడదని శాసించినారు. వర్ణాశ్రమ... భోజ్యులు. కొందరు బ్రాహ్మణులు చాటించుచున్నారు (బ్రాహ్మణు... అననుకొన్నారు). అనసూయమ్మ కొమార్తెలూ ఇతర సనాతనస్త్రీలతో... కస్త్రలు కారు. కంటూరు కొండపిట్టి... బాల్లేతో పెళ్ళిలకు... వంట వా... వాళ్లు. "పచ్చిపుండును వస్తావు నీవు పనిచేయకమ్మా!" అని యెంతచెప్పినను కృష్ణవేణి వినలేదు. సోమసుందర్రావు కంట్రిద్దినా... ఆ ఆదరూ రాలేదు. ఇట్టి యాక్షేపణలకు... అవివరకు చెప్పుమంచెడి విన్యజ్ఞానసామా... బ్రాహ్మణులకు కైమపడి జాబోలను... నారు. సోమసుందర్రావు పిరికిపంద... సహాయముచే మంత్రములజెప్పి పిత్రుసింప... కుడును అగ్నిలో పడవేసినాడు. తల్లి తద్ది... ఇరవైరోజు లున్నది. ఆయనను స్నేహి... పెట్టుకొని యెందరెందరో వచ్చి కృష్ణవేణి... గొట్టవలెనియు లేదా క్రైస్తవసంఘమున... ఓట్టా సుఖపడవలెనియు చెప్పుట కార... సోమసుందరంగారు అంగీకరించలేదు. అ... వద్ద అనసూయమ్మకు చెప్పినారు. ఆమె... అంగీకరించలేదు; వహించలేదు. చెప్పి నోరు నొప్పెత్తించకొని ప్రయోజనం కలుగ... చేత అందరి నోళ్లు కట్టుబడ్డవి. తల్లి తద్ది... తద్దినమువలెనే జరిగినది:

ఒక రోజు ఆదివారం మధ్యాహ్న... భర్తలు, పిల్లలు, కృష్ణవేణి సావిట్లో కూర్చు... రామాయణం చెప్పుకొనుచుండగా టపా... ఉత్తర మొకటి సోమసుందరావుగారి కి... సామాన్యపు ఉత్తరంవలె లేదు. కవరును... న్నది. పైన ఎఱ్ఱ సిరాతో 'రహస్యము' యున్నది. ఆ ఉత్తరం చేతబట్టుకొని సోము... చివాలున లేచి తన పడకగదిలోకి వెళ్లి కవ... బోయే సరికి చేతులు వణికినవి. దస్తూరి చూ... పోస్టుముద్రను చూచినాడు; కవరు విప్పినాడు.

...ము ముందుగ నాడినాడు. 'కృష్ణారావు' ... ఉత్తరము వ్రాయుచున్నాడు. ఇట్లు

...

సకాం ... ల్లూరు,
5-4-18.

...రావు గారికి.—

...యుక్తమువంటి కృష్ణారావు నమస్కారము... చేసుకొనవలెను. తమరు దయతో వ్రాయించిన ... అందినవి. మీ శేష్ఠ్రచిన ముహూర్త... దాన సమ్ప్రదాయము బాగున్నవి. మా కోడలు భాగ్యవతియగు సరస్వతి ప్రథమ రజస్వల... సంవత్సరములు గడిచినవి. దానికి పది... సంవత్సరములు నిండినవి. మా అబ్బాయిని బి.యల్. ...యి ప్రాక్టీసుకు నరకఖాస్తుచేసి నాన్నగారు... ఉన్నారు. శుభకార్య మెప్పుడు కద్దని వివిధ విధముల కలవరిస్తున్నది."

...వరకు చదివి సోమసుందర్రావు పరమానంద... మైనాడు. ఆ తప్పు దిద్దినాడు. రెండవ పుటలో ... "అయితే" అని ఉన్నది. ఆయన... చినవి. ధైర్యము తెచ్చుకొని తర్వాతిభాగము...

...రు తద్దినములు పెట్టలేదనియు, బ్రాహ్మణులు మీ యింటికి భోజనానికి రాలేదనియు ఎవరో మీ యింట్లో పెట్టుకొన్నారనియు ఇంకా సంగతులు విన్నాను. ఆ సంగతుల నిజానిజ... వ్రాయవలెను. ఆ సంగతులు నిజమైనయెడల ...కార మయ్యేవరకూ కార్యమునకు రావాల... చేయవలసి వచ్చినందుకు మన్నించండి" ...రం ముగింపబడ్డది. పాపము సోమసుందర్రావు ...మటలు పోసినవి. తెల్లబోయినాడు. నాప... తీలబడ్డాడు. 'అనసూయా!' అని హీనస్వరం ...మను పిలిచినాడు. ఆమె గదిలోపలికి పోయి ...బుపనెయ్యమని అన్నాడు. తలుపు వేసినది. ...మను వ్రాసినజాబు చదువుకొన్నది. విక్కిరెంగ... భార్యాభర్త లేమేమో మాట్లాడుకొను...

౪

కష్టసుఖములు కావడికుండలవంటివి. కొన్నాళ్లు సంతోషము; కొన్నాళ్లు దుఃఖము. ఇది అందరికీ తెలుసునుగాని సుఖము కలిగినప్పుడు ... ఉంటివారు లేరని అనరి పలుకుదురు, దుఃఖము కలిగినప్పుడు ప్రపంచమంతయు మునిగిపోయినట్లు విలపించుదురు. మానవస్వభావము. పాపము కృష్ణవేణికి కూతురు పుట్టినది, అనసూయమ్మగారి అండదొరకుటలో గట్టెక్కినట్లు సంతోషించెనుగాని అది చిరకాలము నిలువలేదు. కొన్ని బ్రాహ్మణులు, వంటబ్రాహ్మణు మానుకొనుటయు, తద్దినములకు బ్రాహ్మణులు రాకుండుటయు ఆమె కెవ్వరు చెప్పక పోలేదు. ఆ మెకు చిన్నప్పటినుంచి చదువు కలదు. ఇంగ్లీషు సంగీతము తెలుగు సంగీతము కొంత విజ్ఞానము కలది. చిన్నప్పటినుంచి కష్టపడ్డది. సరస్వతి పునస్సంధానమునకు జేయు ప్రయత్నము ఆమె గ్రహించినది. కృష్ణరావుగారికి పంపిన శుభలేఖకు వెంటనే జవాబు రాకుండుటచే సోమసుందర్రావు అనసూయమ్మగార్లు తహతహ పడుచున్నారని గమనించినది. తనవలన వారికి కలిగిన ఇబ్బందులు ఆమె మనస్సులో నాటినవి. వచ్చిన యుత్తరమునకు లక్కసీలు వేయబడియుండుటయు, రహస్యమని లకోటాపై వ్రాయబడిన కిమార్కు, ఉత్తరం పైవిలాసము చూడగానే సోమసుందరంగారి ముఖమైఖరి, భార్యనుపిలుచుటయు డాయన కంఠమునందు మార్పు, భార్యాభర్తల గుసగుసలు ఆమె మనస్సును మరింత కలవరపెట్టసాగెను. ఆమెకు చెయ్యి పట్టినంతబాధకలిగినది. అక్కడనుండి లేనబోయి క్రిందపడినది. తెప్పరిల్లి లేచి సోమసుందరావుగారి గది వద్దకు వెళ్లి, 'అమ్మా' యని కేకవేసినది. భార్యాభర్తలు మాటలు చాలించి గుమ్మములోకి వచ్చి 'ఎందుకమ్మా?' అని అనుటయే తడవుగా కృష్ణవేణి గొడ్డలిచే మొదలంటు నరకబడిన వృక్షమువలె క్రింద గభాలునపడినది. నోట మాట లేదు. కుండ చిల్లి పడినట్లు కన్నీరు కార్చుచున్నది. వంటిమీద చెయ్యి వేసి చూచినారు. నూటారు డిగ్రీల జ్వరమున్నంత వేడిమియున్నది. ఆమెను తీసుకొని మామూలు గదిలో పరుండ బెట్టినారు; దుప్పటి కప్పినారు.

[illegible]

"నాయనా, నేను బుద్ధిపూర్వకంగా పాపము చెయ్యలేదు. నన్ను [illegible] విద్యార్థి యొకడు మోసంచేసినాడు. తర్వాత నన్ను వదిలివేసి ఎక్కడికో పోయినాడు. నాకు శకుంతల పుట్టినది. నాకు మేనక [illegible] శకుంతల కణ్వమహర్షి ఆశ్రమంలో పెరిగింది. నేను నా శకుంతల [illegible] పెరుగుచున్నది. కణ్వమహర్షి [illegible] శకుంతల పవిత్రురాలై మహారాజపత్ని యయినది. [illegible] శకుంతల పవిత్రురాలు ఏల కాకూడదు! మేనక [illegible] పారిపోయినది. నేను నా శకుంతలతో [illegible] విశ్వామిత్రుని [illegible] తపోభంగము [illegible]. నేను [illegible] మోసగించలేదు; [illegible]. అతడే నన్ను [illegible] చేసిన పాపమునకు పశ్చాత్తాపపడుచున్నాను. [illegible] బ్రహ్మచారిణిగా [illegible] ప్రమాణముచేసి చెప్పుచున్నాను.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

‘అబ్బాయి! ఆయుంటే కలరాతో వచ్చింది. పాపమబ్బ [illegible] అన్నాడు మా [illegible] ‘పిల్లవాడు [illegible] ? [illegible]’ అన్నాడు [illegible]. నేను [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] ‘[illegible] [illegible]’ [illegible] [illegible] [illegible] ‘నేను [illegible]’ అని [illegible] ‘[illegible]’ [illegible] [illegible] నేను [illegible] నా [illegible] [illegible] బండి [illegible]. [illegible] కృష్ణవేణి అన్నది. నేనున్నూ ఆమెయున్నూ [illegible] బండిమీద [illegible] చేసినాము. పాపం కృష్ణవేణి చితికి నిప్పు అంటించినది.

బ్రాహ్మణాల [illegible] [illegible] అయింది. నేను చేసిన [illegible] [illegible]. నేను [illegible] స్నానంచేసి ఇంటికి [illegible] అమ్మ [illegible] తడి పెట్టుకొన్నది. నేను అన్నం తిని ‘అమ్మా! కృష్ణవేణికి [illegible] పెట్టుకొని [illegible]’ అన్నాను. ‘[illegible] వచ్చే నాయనా? నీవు [illegible] దానికి [illegible] అన్నంపెట్టినవస్తా’ అన్నది మా అమ్మ. పాపం మా అమ్మ అన్నమాటలు తప్పలేదు. [illegible] జరిగింది. గ్రామంలో కలరా [illegible]. మా అమ్మ కృష్ణవేణి మా యింటికి [illegible]. మాఅమ్మ [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీ పునర్వివాహము [illegible] స్త్రీ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అప్పుడు [illegible]:

కృ—స్త్రీపునర్వివాహములు శాస్త్రీయములు [illegible] [illegible] [illegible] బ్రహ్మచర్యవ్రతము [illegible] [illegible]?

నేను—[illegible]!

కృ—[illegible] పిల్లలు, [illegible] [illegible] సంతోషము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible] స్త్రీలకు [illegible] ప్రసాదించి [illegible] [illegible] [illegible] కలంచియుండవచ్చు. ఈమంచిపనియును [illegible] అని ఇంకేమో చెప్పబోవుచుండగా మాతృ[illegible] న్నట్లు అక్కడికి విచ్చేసెను. అంతటితో సంభాషణ ముగిసినది.

అయినను నేను పట్టినపట్టుమాత్రము వి[illegible] అవకాశము కలిగినప్పుడెల్లా ఆమెను [illegible] యొకప్పుడు “ఛీ! నీకేమి బుద్ధికాదు” అనేది. [illegible] ప్పుడు “నీమా అమ్మగారితో చెప్పుతాన్నా” అ[illegible] నేది. ఇంకొకప్పుడు ఓరుఓరున యేడ్చేది. [illegible] నవ్వునవ్వి “సరే; [illegible] యిట్లాగయినా తీ[illegible] తే అన్నది. “ఈమాట తప్పితే నన్ను [illegible]” అని ఒట్టుపెట్టాను.

ఒకనాడు మా అమ్మ పుట్టింటికివెళ్లింది [illegible] గారు [illegible]. నేనూ,మా చెల్లెలుకస్తూ[illegible] కృష్ణవేణీమాత్రంయింటివద్దనున్నాము.... [illegible] మాఅమ్మవచ్చినది మాఅమ్మ గ్రామంలో లేనప్పు[illegible] మమాత్రం ఇంట్లో [illegible] యిరుగు[illegible] కొంచెం పిల్లకాయలు అల్లరి కారంభించారు. స్థితికి, తర్వాతి స్థితికి [illegible] కనిపెట్టింది మా అమ్మకు అనుమానం కలిగినది. [illegible] వేణిని [illegible]; సరిగా అన్నం పెట్టే[illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేసినాడు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

గోపాలరావు [illegible] “అవునురా, [illegible]! [illegible] స్త్రీలు చెడి [illegible] పురుషులే కారణులని మనము నమ్ముకొనక [illegible] పురుషులు [illegible] స్త్రీలను [illegible] శ్రేష్ఠులైన స్త్రీలను ప్రోత్సహించి చెడ [illegible] కానుక్షేమమన్న మనము తెలుసుకొనవచ్చు [illegible] శిక్షాస్మృతిలో వ్యభిచారము స్త్రీని యిలు [illegible] యను దోషములకు పురుషులకే శిక్ష నిర్ణ[illegible] యించినది. కాని స్త్రీలకు శిక్షలేదు. మరియు [illegible] శ్రీశంకరాచార్యులు స్త్రీలనుజూచి మోహ[illegible] [illegible] చెడగొట్టకుండా, ‘నారీ స్తనభర నాభీదేశం, [illegible] మాగా మోహావేశం; యేతన్మాంసవసాదివికారం, [illegible] మనసివిచింతయ వారంవారమ్’ అని భజగోవిన్దశ్లోక[illegible] [illegible] పురుషులను హెచ్చరించినారు. పాపం! కృష్ణ[illegible] [illegible] [illegible] తెలియక [illegible], ఆమెను పరిహసించి పాపము [illegible] కట్టుకొన్నాము. నీతోపాటు పశ్చాత్తాపపడుచున్నాను” అనెను.

౫

ఆరాత్రి మెయిలుబండిమీద వెంకటరావు బెజ[illegible] [illegible] వెళ్లవలెనుకదా స్టేషనులో పడుకొ[illegible] [illegible] గాని నిద్రపట్టలేదు. తెల్లవారితేనే వంతెన

[illegible] [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కృష్ణవేణి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చెప్పుచున్నారు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] స్త్రీయొక్క [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] “అమ్మగారు [illegible]” [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] వెంకట్రావు [illegible] పోయినాడు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ప్రాతబల్ల మీద [illegible] పత్రికలు [illegible] వెంకటరావు చూస్తున్నాడు.

[illegible] గంట లయ్యేటప్పటికి కృష్ణవేణి వచ్చినది. ఆమె ఖద్దరుచీర కట్టుకొన్నది. తలవెండ్రుకలు వెనుకకు ముడివేసుకొన్నది. ఒంటిమీద నగలు ఏమీ లేవు. ఆమెను చూడగానే వెంకటరావు చిన్నాలన [illegible] నా[illegible]డు. కృష్ణవేణి మూర్ఛ్వనుని [illegible] యున్నదేమో. కాని ఆయన మూర్ఛ్వలేదు. కృష్ణవేణి ఆయన ముఖముపై [illegible] చూచినది; నవ్వింది; తెల్లబోయినది. తల వంచుకొని‘[illegible] మిమనిమీదదయచేసినారు?”అన్నది.“నేను చేసిన తప్పిదమునకు పశ్చాత్తాపపడి ప్రాయశ్చిత్తముచేసు కొనవలెనని వచ్చాను.” అన్నాడు వెంకటరావు. కృష్ణవేణి మాట్లాడలేదు. ‘నన్ను క్షమించు’ అన్నాడు వెంకటరావు. “క్షమించుటకు నేను సమర్థురాలనుగాను. నన్ను క్షమించిన శ్రీ రామచంద్రుడే మిమ్ములనుకూడా క్షమించుతాడు. ఆయనను వేడుకొండి” అన్నది కృష్ణవేణి. “నేను ఆయనను శరణుజొచ్చెదను. మనము యథాశాస్త్రీయముగా వివాహము చేసుకుందాము” అని వెంకటరావు చెప్పినాడు. “నేను బ్రహ్మచర్యములో నున్నాను. సంసారేచ్ఛ నాకులేదు. కడచినకాలు తిరిగి కొంపలో పెట్టుటకంటె అవివేకములేదు. ఇష్టముంటే

దయ్యాల కొంప

[illegible] శాస్త్రి గారు, బి. ఏ.

వీరి [illegible] యున్న గదిలోనే [illegible] నారు. [illegible] మహా యోగి [illegible] వారు. [illegible] వైపున చిన్న బల్లయున్నది. [illegible]పై విజయ విలాసము, [illegible] కాగితములు, పెన్సిలు, పెన్, [illegible] యున్నవి. [illegible] గాని [illegible] వారిని గాని [illegible] చిన్న గంటయొకటి [illegible]పైనే యున్నది.

[illegible] గదికొక [illegible] యున్నవి. [illegible] నాయొద్దకు వచ్చి "ఈ యిల్లు దయ్యాలకొంప. అనేకులు [illegible] కలిగినది. [illegible] వారు. [illegible] చెప్పితిమి." అని [illegible] సాయము [illegible] చెప్పలేదు. వారి మాటలు [illegible] నాటినవి. [illegible] నిజము [illegible] బట్టి [illegible] చిన్న యిల్లు [illegible] యీ వీధిలో [illegible] కాళీ యయియుండుటకు కారణము వారు చెప్పిన విషయమే [illegible]యుండునని నిశ్చయించితిని.

కాని [illegible] కంతేగాని [illegible] లేదు. [illegible] తక్కువ [illegible] యొక నాల్గిల్లు [illegible] ప్రాణములు కోరికలేదయ్యా? [illegible] లోని వారి దగ్గర [illegible] వచ్చెను. [illegible] లని విషయములు కొన్ని యున్నవి.

కొన్ని మాసములు గడచినవి. 'దయ్యములకొంప' అను [illegible] శాస్త్రి నాకు నిద్దర [illegible] కాలము గడచి [illegible] బాగా నాపని [illegible].

ప్రారంభములో కొన్ని [illegible] యుండు [illegible] వచ్చి [illegible] మియు లేదనియు [illegible] లేదనియు గృహము అనుమాన [illegible] న్నదనియు చెప్పినారు.

ఒకనాటి రాత్రి [illegible] దిలో నిదురపోవుటకై శయ్యపై [illegible] యము మొదలు సాయంకాలము వరకు [illegible]

[illegible] నాకు [illegible] నాతో [illegible] యుండగా [illegible] ప్రాణములు [illegible] నాకేమియు [illegible] శయ్యపై [illegible] [illegible] కొంచెము [illegible] నిద్దుర [illegible] అంధకారము [illegible] స్ఫురణతో [illegible] దయ్యములున్న [illegible] జ్ఞాపకము [illegible] ప్రయత్నించు [illegible] దయ్యము [illegible] నెల్లి [illegible].

[illegible] మంచముపై [illegible] గంట [illegible] మ్రోగినది. గంట మ్రోగినది [illegible] [illegible] చుండగా [illegible] గంట మ్రోగినదని [illegible] ప్రత్యక్షమైన [illegible] జాగ్రదవస్థయందు [illegible] వెలుతురు [illegible] నాయొడలు జల్లు [illegible] చెమ్మగిల్లినది. ఈ యింట

దరుగుచున్న దయ్యము [illegible] [illegible]పై నున్న [illegible] కాగితములు [illegible] కాగితములు [illegible]పై [illegible] వ్రాయుటకు [illegible] "ఈయింటి [illegible] యున్న దయ్యమును నేను. నాకథ నీ కెరిగింపవలె" [illegible] "ఈ [illegible] నీకథ [illegible] నాకేమి [illegible]" అనుమాటలు నా నోటనుండి వెడలినవి.

వెంటనే [illegible]పైనున్న పెన్సిలు కదలి [illegible]పై [illegible] వ్రాయుచుండెను.

"[illegible] ప్రశ్న వేసితివి. నా కథలో ప్రతిమాటయందు విచారము కలిగించువిషయ మున్నది. అట్టిది నీ కెరిగింపవలెనా?"

"సత్యమే. [illegible] కొనసాగింప దగినది [illegible]. [illegible] కాగితము పై వ్రాసి [illegible] మాటలతో చెప్ప లేనా?" [illegible] "[illegible] చెప్పెదను. నేను [illegible]పై కూర్చుండి నీకు చెప్పెదను."

నాకథ

నే నీలోకము నున్నపు డసామాన్య [illegible] సుందర విగ్రహయుక్తనై యుంటిని. అశేరి

రచ్చాలను, చకోరములవంటి మాకన్నులకు [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], నాకు [illegible] నా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] నా [illegible] చేయుచుండెను. మా తల్లిదండ్రులు [illegible] పుత్రిక [illegible] [illegible] [illegible] చుండిరి. నా [illegible]— ఆమాట చెప్పుట కన్నులకు నాకు [illegible] [illegible] చున్నది.—నా [illegible] పెండ్లిచేసిరి. మానాన్నగారు [illegible] విధములు [illegible] కాని నా పెండ్లి [illegible] [illegible]. అట్టి నా సౌఖ్యము కోరి [illegible] [illegible] రించిరి.

నా మేనత్తగారు విశేషధనవంతులు. అప్పటి [illegible] [illegible] [illegible] బాలుండెను. మానాన్నగారు [illegible] నన్నిచ్చి వివాహము చేసినయెడల [illegible] ధన ముతో తులతూగి యుందునని తలంచెను. వివాహము వెంటనే చేయవలెనని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కాని మాసంబంధము [illegible] [illegible] [illegible]. తన యుద్దేశము [illegible] [illegible] మా నాన్నమ్మ తాను [illegible] నా వివాహము జరిగించుమని [illegible] బోధించుచున్న దనియు, [illegible] [illegible] మామామగారికి చెప్పి [illegible] జరిగింప నొప్పించెను. మా నాన్నమాటలకేమి, మా నాన్నమ్మమాటలకేమి మా మేనత్తయు వెంటనే యొప్పుకొనెను. వివాహము మహావైభవముతో జరిగిపోయెను.

చిన్నప్పటినుండియు నా[illegible] [illegible] [illegible] ప్రేమతో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నేను [illegible] [illegible] [illegible]. అతడు వివాహమైన[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఆ[illegible] మాకు ప్రేమ [illegible] [illegible] నాకు [illegible] కారణ[illegible] [illegible] నాకు [illegible] [illegible] మాకు [illegible] నాయం [illegible]

బాల్యము [illegible] [illegible] కుటుంబమునకే [illegible] సంబ[illegible] [illegible] [illegible] జరి[illegible] [illegible] [illegible] మనాన్న[illegible] హము చేయకుండిన బాగుగానుండి[illegible] "మనలో నేనున్నది? [illegible] ప్రతి[illegible] [illegible]" అని [illegible] వనగలవు. తన[illegible] లో మనుష్యుడు జాగ్రత్తగా న[illegible] [illegible] మనుకూలమనుకొని నా నమ్మ[illegible] [illegible] నా సౌఖ్యమును కంత[illegible] [illegible]. [illegible] మేటుగలిసినది[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. నాప్రా...—[illegible] [illegible] వివాహమైన సంవ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] విడిచెను

అప్పటి కాలినికి పదమూడేండ్ల[illegible] నా కాలేండ్లే. మాతల్లిదండ్రుల శోకమ[illegible] లేదు. కనుబట్టుకొని నాకు గోలుమని [illegible] నా [illegible] చున్నారని నేనును వారిత[illegible]

[illegible]సము]

[illegible] క్రమక్రమముగా మాతల్లిదండ్రుల [illegible] [illegible]చుచుండెను. నాకు [illegible] [illegible]టలు [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] విచిత్ర వర్ణ వస్త్రములు ధరింప [illegible]యు [illegible] నాతో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నగుటచే నా [illegible]. [illegible] [illegible] నాకు [illegible] [illegible] నా [illegible] [illegible] వస్త్రాలం[illegible] [illegible] వస్త్రాలంకార [illegible] [illegible]యనములును, బరస్పరకోపను గా[illegible] [illegible] అయిన నా యందనుమాచి [illegible] వారెవరు? ఈనాలావణ్య మే [illegible] చూచి తనివినొం[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పరమపదమి నొందె [illegible]లకు నా లీలావిలాసము గాంచ[illegible] [illegible] ఝల్లుమనుచుండెను. ఇరుగు [illegible]లక్కలు నన్ను గాంచినపుడెల్ల [illegible] దంతపు బొమ్మవంటి మా పిల్ల [illegible]చ్చినది. లక్ష్మీకళ లుట్టిపడు నీ బిడ్డ [illegible]వ్యము కాలుపెట్టుట [illegible] [illegible] [illegible]దినము చూడలేక [illegible]." [illegible]చారించుచుండిరి.

[illegible]రుసంవత్సరములు గడచినవి. నాకు [illegible]యసు వచ్చినది. అనగా నేను... చిన్న [illegible]. ఆసమయమున నా తల్లిదండ్రుల [illegible]కు మేరలేదు. నేను లోలోన గుంద[illegible] నా వయసంతయు [illegible] [illegible]యినది. "అయ్యో! [illegible]నోముల [illegible]సౌఖ్య నిధానమా!" అని చిన్నతన

ముస నాతో గలసిమెలసి యుండు నా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] చిత్ర విచిత్రాలంకారధారణము మానవలెను. [illegible] నాళ్లకు నాకుబుద్ధివచ్చినది. నా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] లేనపుడీ లావణ్యము [illegible]? ఈ వస్త్రాలంకారములతో [illegible] [illegible] యని చింతించి చిత్రవర్ణవస్త్రములు ధరింప మానితిని.

ఇది [illegible] మా [illegible]వారి కొక పుత్రుం డుండెను. అతడు తరుణ వయస్కుడు. [illegible]ణమున నాంగ్లేయవిద్యాభ్యాస మొన రించుచుండెను. అతడు సెలవు దినములలో స్వగ్రామ మరుదెంచుచుండెను. అప్పు డప్పుడు నాపైని ననురాగవీక్షణములు పరగించుచుండెను. అదంతయు నా యందలి జాలిచేతనే యని తలంచితిని. నేను సంపూర్ణయౌవనవతి నయియుంటగాంచి యీనూరు తనచెల్లెలిద్వారా సుగంధపుష్పము లంప మొదలిడెను. ఇవి నా కెందులకని యవి ధరింపక విడిచెడిదానను. [illegible] చెల్లెలిని పిలిచెడి నెపమున "లలితా! లలితా!" యనుచు నేనున్న గదియొద్దకు వచ్చెడివాడు. క్రమక్రమమున నాతో ముచ్చటింప నారంభించెను. "విమలా! నీతో మాటాడుటే నా [illegible]. నీవుకూడ నట్లె [illegible] వని తలంచెద నని" "అట్లనకు"మని నే నంటిని. ఆమాట విని ప్రఫుల్లవదనుడై లలితతో నింటికేగి లలితచేతి కొక్క యుత్తర మిచ్చి పంపెను.

"[illegible]! [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] శ్రీ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చేసి కొనుము. [illegible] ను వీడి [illegible]."

నే [illegible] [illegible] గాని [illegible] [illegible] తిని. గుండె ఝల్లుమన్నది. శరీరమంతయు వణకెను. [illegible] దూషించితిని. జవాబియలేక, "లలితా! మీ అన్నయ్య మంచివాడు కా"డంటిని. ఆ బాలిక నేనన్న మాట తన [illegible] తెలిపెను. అతడు నా మాటకు [illegible] [illegible] నాడు. లలిత మాత్రము అప్పుడప్పుడు వచ్చు చుండెను. ఒకనాడు లలితతో 'మీ అన్నగారి టు[illegible] దే[illegible]న్నాను. ఆసంగతి లలిత కును పటితీరున [illegible] నాతడుత్సాహ పూరితుడై నేనున్న గదిలోనికివచ్చి 'విమలకు నాపై కోప' మన్నాడు. 'నాకు కోపమెందు' కంటి. కోపము లేనియెడ నామాట వినుమంచు నిట్లు చెప్పదొడగెను.

"విమలా! [illegible] [illegible] గల విశ్వాసము ప్రకటనీయమే. ఈ జగము విడిచిపోయిన నానియం దింక విశ్వాసమేమి? అతని నామస్మరణచేసి నీజన్మము నిరర్థకమేల చేసికొనెదవు. వచ్చినవానికాళ్లకు మ్రొక్కిన ఫలమేమి? మొదట నీ వొకనినేవరు కుమరు కొంటివి. అతడు నిన్ను వీడనప్పు[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ని[illegible] [illegible] వివాహ[illegible] గృహ[illegible] యుండవలెను. [illegible] కనుక [illegible] నిర్వేర్పవలెను."

"ఏహారోహణా! ఇది మీ [illegible] నీవు చెప్పినది ఐహికము. కాదు!" అని నేను పలుక "ప్రత్యక్షసౌఖ్యము వీడి యాముష్మికమునకై యోచించ నేల? ముందే మెవ్వ రెరుగుదు? ఇట్టి పిచ్చి తల పెట్టుము. అది వాడు కాసులుకం[illegible] మూడుకాసులు నేలు. బాగుగా [illegible] పుము; దయయుంచుము; [illegible] [illegible] నా వైపు [illegible] పి.కాడు పోయెను.

నే నారాత్రి [illegible] [illegible] టలయందు సత్యములేక పోలేదని తిని. పిదప నా మనోహరుడలంచి [illegible] ము కాదనుకొంటిని. మరల [illegible] [illegible] [illegible] హృద[illegible] [illegible] రాత్రివరకు మేల్కొ[illegible] మోడ్చితిని. గదిలో నేమో శబ్ద[illegible] భయముచే తేరి చూడలేక కను[illegible] మూచుచుంటిని. నా బాలసఖుని నా[illegible] వని విగ్రహము లీలగా గాంచితిని

[illegible] శరీరము కంపించెను. అవ్వ[illegible]కి [illegible] "విమలా! ఏమి! నాయందు [illegible] వహించితివా? [illegible] [illegible] చో [illegible]తివా? ఇట్టి తుచ్ఛ [illegible] [illegible]తివా? అయ్యో! [illegible] నుండి [illegible] నొందిం [illegible] [illegible] నుంటిని. విమలా! [illegible] మెడవేయుంగ నీ తండ్రి నద్ద [illegible] నా వివాహ సమయమున వేయి [illegible] గ్రహించెను. నాతోడి బాలురు [illegible] హించుచుండిరి. ప్రతిదినము [illegible]ని. నేను వారి[illegible] లేకపోతిని. [illegible] [illegible] [illegible] మని యోచితి. [illegible] [illegible] [illegible] విసము తిని [illegible] మరణించి [illegible] మొంది [illegible]హత్యగావించుకొని నీసౌఖ్యము [illegible]. నీకుహింసగల్గించితిని. ఆపాపము [illegible]. నీవు గయలో పిండమువేసి నాకీ [illegible] ంచెదవని తలంప నీవు వేరువిధ [illegible] దలంచితివి." అని దీనముగా

[illegible] లజ్జ భయము లొక్కుమ్మడి [illegible]. తెల్లవారుసరికి జ్వరము వచ్చి [illegible]రము ముట్టుకుంటిని. నా దుర్బుద్ధికి [illegible] కృశించితి. బలవంతమున [illegible] ప్రాణమును వీడి యిట్లు త్రిశంకు [illegible] నున్నది. నాతల్లిదండ్రులు విచార [illegible] మునిగి మునిగి [illegible] వీడి [illegible]తల్లిగారున్న యూరున వసించి యు [illegible] ఈయిల్లు పాడుగ కీయబడి యున్నది.

ఇదివరకు [illegible]వాసముచేయువారియందఱ [illegible] [illegible] యుండిరి. [illegible] [illegible] [illegible] నే [illegible] [illegible] ంటిని. నా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. '[illegible]' యని ఈ [illegible] రనుచుండిరి. దయ్యముల [illegible] [illegible] [illegible] యొక్కువ. ఇట్టిబాధ [illegible] లేదు. నీవు పుణ్యా త్మురాలవు. అందుచే నీవారి నెవరిని నే బా ధింపలేదు. నీవెన్నడు బాల్యవివాహము లొన రింపకు. సంఘనిషిద్ధముకానిచో పదిసంవత్సర ములవరకేనియు బాలికలకు పెండ్లి చేయ కుము. తరువాత దేవునిపై భారమువేయుము. ఒక్కయుపకారముమాత్రము చేయుము. నా కు గయాశ్రాద్ధముపెట్టి నన్నీయవస్థనుండితప్పిం పుము; నాభర్త జ్ఞాతులు గయాశ్రాద్ధము పెట్టుటచే విముక్తిపడసెను. ఎన్నడు నీకుమా రునికై వరశుల్కము స్వీకరింపకుము. నేనుచెప్పి నవన్నియు చేసెదవా?" అని తనకథ ముగిం చెను.

నేనొక్క నిట్టూర్పువుచ్చి 'తప్పక నీకో ర్కెలు కొనసాగించి నీకు సౌఖ్యముగలుగ జేసి నేను సౌఖ్యమొందెద' నని మనఃపూర్తిగా బలికితిని. అంతట నామె అట్లయిన "అదిగో నామనోహరుని చిత్రపట మున్నగది. అందు నే నతని బూజించు చుందును. అతడే నాదై వము. అత డిప్పుడు పరమేశ్వరు సన్నిధి నున్నాడు. అతనియెదుట ప్రమాణపూర్వక ముగా జెప్పు"మని నన్ను అచ్చటికి దోడ్కొని పోవుచుండ,

[illegible]

(సంస్కృతము)

దశమగ్రహము

(జామాతా దశమో గ్రహః)

శ్రీమాన్. కో. వేం. కృష్ణమాచార్యులయ్యవార్లు గారు

గ్రహములు తొమ్మిదంచుఁ బరగాలముననుండియు నార్యకోటి యు
గ్రహను విమర్శనల్ సలిపి [illegible] నాడుచుండఁగాఁ
[illegible] మొనర్చి యిక్కరణిఁ గొంగ్రొత్త [illegible] నూని వచ్చితే
యహహా! మదీయసాహసము లాకృతి [illegible] నూనఁగల్గునే?

ఉ. [illegible] గ్రహములన్నియు [illegible] నిచ్చు నీ
నాకసమందు [illegible] నారసి యుండఁ గావమిం
జేకొని యీవివాహమును జేయఁగఁ బూనిన నంతమాత్ర నీ
[illegible] గొంచు వచ్చుచు [illegible] నొనర్చితే.

ఆ. వె. గ్రహములందుఁ గొన్ని గతివక్రతవహించుఁ, గాని యెల్లయపుడుఁ గాంచఁబో[illegible]
[illegible] నుండి వేప్రొద్దు నీవనఁ, గుంభరాశిఁ గొందుఁ గుటిలగతివి.

సీ. [illegible] మంటఁ గలిపి, యవలఁ గన్యాగృహంబున నడుగు వెట్టి[illegible]
మిథునసంప్రాప్తి నెంతయు [illegible], గుంభముం గొందు మకరమ్ముఁ గొల్ల[illegible]

శా. కన్యాదాన మశేషకామ్యఫలముం గల్పించునంచుం జగన్మా
న్యుల్ సూరులు వల్కు- విచు హరి సంభావించి నేఁ గంటి నీ
కన్యారత్నము, సర్వముల్ మొసవినం గ్రాసింతు వీవన్న నీ
సన్మార్గమ్మున [illegible]! స్వప్నమ్ము నందైననుల్.

[illegible]హానమున [illegible] గేహమునను, సర్వఖేటమ్ము [illegible] సంఘటించి,
[illegible] స్వామును [illegible]
[illegible] యమ్ముఁజేసి
[illegible]
[illegible]
[illegible] సర్వపథమమ్ము, [illegible]
[illegible] నటుంచని తిరుగఁ జేసి
[illegible] దుర్గ్రహంబా, [illegible]!

[illegible]

[illegible]

ఆర్యులను [illegible] లేక
[illegible], దుర్గ్రహంబా, త్వదా[illegible]!

[illegible] గతికి నే హస్తోదకం [illegible]
[illegible]
[illegible] వస్త్రం [illegible]
[illegible] దుష్టగ్రహంబా, [illegible]!

[illegible]
[illegible]
[illegible] చక్కని బాంధవ [illegible]
[illegible] యో గ్రహమా, వచింపుమా!

[illegible]. వెలనిడి గొడ్డుగోదలను విల్చినయట్టుల విల్చినార మం
[illegible] నిత్తునే! యలుకయుంచునుఁ, గార్యమడంచు నెట్టులో

సౌందర్యోపాసకుడు

[illegible]

౧

అ[illegible]

[illegible]

విజయవర్మ [illegible]

[illegible]

౨

విజయవర్మ [illegible]

[illegible]

విజయవర్మ [illegible] ... [illegible] మాట లేదు.

విజయవర్మ [illegible] ... [illegible] చెప్పెను.

'మహారాజా! [illegible] ... [illegible] చేయుచున్నారు.'

'మహాదేవీ! రాజకుమారుడు రాజకు [illegible] ... [illegible] చెప్పుచున్నారు.

3

[illegible]

సుందరవర్మ [illegible]

[illegible]

నా [illegible] ... [illegible]

[illegible] ... [illegible] చూచుకొనెను.

[illegible] ... [illegible] సౌందర్య

[illegible]

౫

[illegible] విద్యార్థులలో కొందఱు కొందఱు[illegible] [illegible] కనుమూయుచున్నదని చెప్పినపుడును తన [illegible] [illegible] పురముగాంచినపుడును [illegible] వరవస్తు [illegible]దర్శన మయినపుడును విజయ [illegible] ఒక [illegible] [illegible] చెందుచు [illegible]ది [illegible]' అని [illegible] అనుకొనును.

అతఁ[illegible] [illegible]కాంతముగాఁ కూర్చుండి 'ఇది [illegible]?' అని దీర్ఘముగా నాలోచించునాఁడు.

[illegible]

[illegible] ఆలోచించి [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] వస్తువుల [illegible] [illegible] [illegible] నేల [illegible] [illegible]యును? [illegible] నే [illegible]వస్తువుల నేల [illegible] [illegible]. [illegible] వీరందఱు [illegible] [illegible] నా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]యును? [illegible] వస్తు[illegible] [illegible] [illegible] తోలఁ[illegible] [illegible]యును? వీరందఱు [illegible]; కాని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]! '[illegible]

[illegible]

[illegible] భయంకరముగ [illegible] చెను. 'ఓరీ! [illegible] [illegible] దేవతా[illegible] [illegible] చూచుచున్నారు!' [illegible] [illegible] విజయవర్మ [illegible] [illegible] కాని [illegible] [illegible] తెలియదు.

నాకీట [illegible] వినబడగా విజయవర్మ [illegible] వచ్చెను. అతడు [illegible] ఉపాధ్యాయుడు.

నన్ను [illegible] నవ్వుచున్నారా? [illegible] నీకు తగదని [illegible] నవ్వుచున్నారా? [illegible] [illegible] ఉపాధ్యాయుడు [illegible] [illegible] విషయము [illegible] [illegible] లోభపడ [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] విజయవర్మ [illegible] [illegible] 'హా [illegible]' అని [illegible]

౬

విజయవర్మ ఒకనాడు ఉపాధ్యాయు[illegible] [illegible] కుటీరమునకు [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. అవి [illegible] [illegible] నిర్బంధపెట్టగా [illegible] విజయవర్మ [illegible] [illegible]. నాతరోగ [illegible]

[illegible] [illegible] చెను.

[illegible] ఆలోచించెను. [illegible] అనుమానము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ఉపాధ్యాయుడు [illegible]

విద్యార్థు[illegible] [illegible] మాటలు విజయవర్మ [illegible] విజయవర్మ [illegible] మాటను [illegible] [illegible] [illegible] ఉన్నది. [illegible] వారందరు [illegible] [illegible] నిలువబడి [illegible]

[illegible] కాదది.

[illegible]

[illegible] తమ [illegible] [illegible].

తమకన్నియు [illegible] [illegible] [illegible] వచ్చెను. [illegible] [illegible] [illegible] అనుభవించుటలో [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అని యనుకొనెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] యున్నది.

[illegible]

[illegible] భూత [illegible]
లును [illegible] లంతయు [illegible]
నుండెను.

[illegible]

౭

[illegible]

[illegible] నుండెను."